

Január 6. – Vízkereszt

Vízkereszt, vagy háromkirályok napjával zárul a karácsonyi ünnepkör és kezdődik a farsangi időszak. Az egyik legrégebb egyházi ünnep, a IV. századig ezen a napon ünnepelték Jézus születésnapját és az évkezdetet is. Ekkor emlékezik meg az egyház Jézusnak a Jordán vízében történt megkeresztelkedéséről. A víz megszentelésének és megkeresztelésének szertartásából ered a magyar vízkereszt elnevezés. A szenteltvíznek mágikus ereje, gyógyító, gonoszűző, rontást megelőző szerepe volt. Az ezzel kapcsolatos hiedelmeket az egyház is erősítette. A szenteltvíz használt a dögvész, a méreg, sőt a béka és a mérges férgek ellen is. Háromkirályok vizeként is emlegetik. A szenteltvíz végigkísérte az emberi élet fontos eseményeit, megszentelték vele a gyermekágyas asszony ágyát, öntöttek belőle az újszülött fürdővizébe. A növénytermesztésben és állattartásban is fontos szerepe volt: behintették vele vetéskor a magot, elléskor a borjút, csikót, kikeléskor a kiskacsát, tyúkültetéskor a tyúkot. A háromkirályjárás a bibliai napkeleti bölcseket megszemélyesítő alakoskodók köszöntő szokása, illetve dramatikus játéka.

Január 22. – Vince napja

A drávaszögi falvakban ún. vincevesszőt metszettek, amit a meleg szobában vízbe állítottak, s abból, hogy mennyire hajtott ki, a következő év termésére jósoltak.

Február 2. – Gyertyaszentelő Boldogasszony

A gyertya megszentelésének elterjedése Európában a 12. századra tehető. A szentelt gyertya, mint Krisztus jelképe egyike a legrégebb szentelményeknek. A szentelt gyertyát, ládafiában tartották, szalaggal átkötve a falra helyezték, vagy valamelyik szentképre akasztották. Keresztelésig az újszülött mellett világított, hogy a pogánykát ki ne cseréljék a gonosz, rossz szellemek. Tápiószentmártonban a haldokló kezébe szentelt gyertyát adtak, „hogy annak fényénél múljon ki a világból”.

A szegedi táj népének hagyománya szerint a világ végén, amikor három napig sötétség lesz, csak a hétszer szentelt gyertya fényeskedik majd, ezért igyekezett minden család a szent búcsúban díszes gyertyákat vásárolni, azokat hét esztendőn át megszenteltetni és a szobában tartani.

Február 3. – Balázs napja

Szent Balázs püspököt már a 6. században mindenfajta torokbetegség gyógyítójának tartották. Legendája szerint megmentette egy özvegyasszony fiát, aki halszálkát nyelt. Az asszony hálából ételt és gyertyát vitt neki. Ennek emlékére szokás az ún. Balázs-áldás vagy balázsolás, amikor a katolikus pap a gyermek álla alá két gyertyát tesz keresztbe, és imát mond. Almát is szenteltek ilyenkor, abban a hitben, hogy a torokfájás ellen alkalmas gyógyszer.

A balázsjárás az iskoláskorú gyermekek házról házra járó, adománygyűjtő, iskolába toborzó, köszöntő szokása.

A Dunántúlon, az Ipoly és Nyitra környéki falvakban, a Csallóközben maskarába öltözött gyermekcsoportok jártak házról, házra. Egyikük Balázs püspököt személyesítette meg – fején papírsüveggel -, a többiek papírcsákó volt, oldalukon fakard. Nyársat vittek, hogy a háziak arra tűzhessék a kolbászt és a szalonnát. A balázsjárás, akárcsak a március 12-i gergelyjárás, a soványpénzü tanítók jövedelem kiegészítését jelentette, amit gyakran díjlevelükbe is belefoglaltak. A háziaktól kapott szalonnát, babot, zsírt, tojást a gyermekek elvitték a tanítónak, aki azután megvendégelte őket.

Február 6. –Dorottya napja

A Dorottya - napja időjárási regula közismert: Ha Dorottya szorítja, Julianna tágítja. Vagyis, ha Dorottya – napkor fagy van, akkor Julianna napjára (febr. 16.) megenyhül az idő.

Február 14.- Bálint napja

A Bálint napi időjárásból a várható termésre jósoltak. Hideg, száraz idő esetén jó termést reméltek.

Február 22. – Üszögös Szent Péter napja

Különös nevét – a kutatás feltételezése szerint – egy elhallásból nyerte: a cathedra Sancti Petri középkori magyar fordítása: „Szent Pétör ü székössége” változott üszögössé, és így alakult ki az ehhez kapcsolódó hiedelemkör. Ezt a napot szerencsétlennek tartják, ezért semmilyen munkához nem fognak, tyúkot nem ültetnek, az asszonyok nem nyúlnak a lisztbe, félve attól, hogy üszögös lesz a búza, megfeketedik a tojás.

Február 24. – Mátyás napja

Közismert időjárási regula fűződik ehhez a naphoz:

Ha Mátyás jeget talál, akkor töri,
ha nem talál, akkor csinál.

Farsang

A farsang évenként ismétlődő, rövidebb-hosszabb ideig tartó időszak, amelyet évszázadok óta az evés, ivás, lakodalmak, disznótorok, jelmezes felvonulások jellemeznek. Az egyház az ördögök ünnepének tartotta és tiltotta, de gyakran a világi hatóságok sem nézték jó szemmel a farsangi kicsapongásokat. **A farsang, vízkeresztől a húsvétot megelőző negyvennapos nagyböjt kezdetéig, hamvazószerdáig tart.** A farsang lehet hosszú, vagy rövid időtartamú, attól függően, hogy mikorra esik húsvét vasárnap.

A farsang, a tavaszvárás ősi örömnépe. A nagy evésekkel, ivásokkal a természetet is hasonló bőségre kívánták készíteni. A magyar farsangi szokások a középkorban honosodtak meg.

A farsang a vaschang bajor-osztrák jövevényszóából származik, ami eredetileg csak a böjt előtti napokat jelölte.

A farsangi napoknak is vannak a magyar nyelvben jellegzetes táji megnevezései, pl. a farsangvasárnapot megelőző kövéracsütörtök, zabálócsütörtök elnevezése onnan származik, hogy ilyenkor kezdték meg a farsangi ételek készítését. A böjt kezdetének elnevezései: hamvazószerda, szárazszerda, böjtfogadászerda.

Az e nap után következő csütörtökön, az ún. csonkacsütörtökön még el lehetett fogyasztani a maradékot.

A farsang jellegzetes étele a fánk.

Bálok, táncmulatságok

A farsang utolsó három napján táncmulatságot rendeztek, amelynek leggyakrabban a kocsmá volt a színtere. Farsangkor nemcsak a legények és a lányok rendeztek táncmulatságokat, hanem a házasemberek, a különféle céhek, az ipartestületek, az asszonyok, sőt a gyermekek is. A házasemberek batyusbálja, kosarusbálja nevében jelzi, hogy a tánc mellett fontos szerepe van ilyenkor az evésnek és az ivásnak is. Sokfelé szokás volt, hogy az asszonyok külön mulatságot rendeztek farsangkor. Farsangkor a gyermekeknek is rendeztek bálakat. A szülők dudást fogadtak néhány krajcárért és élelemért. Az élelem pedig kenyér, szalonna, pogácsa és ebéd volt valamelyik gyermek szüleinél. A farsangi báloknak elsősorban a párválasztásban volt jelentős szerepük. A lányok ilyenkor adták a legényeknek a bokrétát. A legények ezt farsangvasárnap tüzték a kalapjukra, így mentek el a bálba.

Vénlány – és vénlegény csúfolás

Az udvarlás, párválasztás és a lakodalmak legfőbb ideje a hagyományos paraszti életben a farsang időszaka volt. Éppen ezért a farsang adott alkalmat arra is, hogy tréfásan, vagy durván figyelmeztessék azokat, akik még nem mentek férjhez.